

Ημερίδα «Θέματα Διδακτικής της Λογοτεχνίας Γ' Λυκείου»

Αίθουσα Ιεράς Μητρόπολης Λεμεσού

Σάββατο, 4 Μαρτίου 2017

Διδακτική Πρόταση

Γιώργου Ιωάννου, «†13-12-43» – Θανάση Βαλτινού, «Ο Παναγιώτης»

Η συνανάγνωση ως λειτουργικό μέρος της πορείας διδασκαλίας

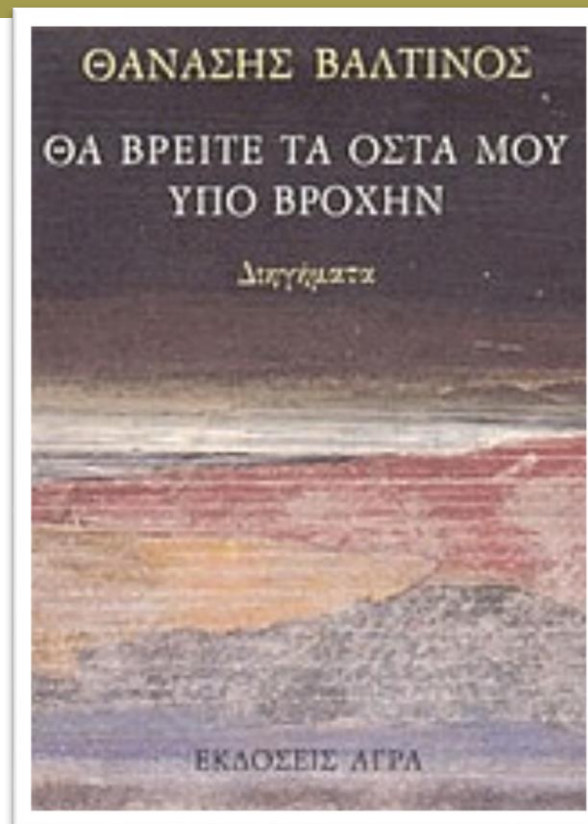
Εισηγήτρια: Έλενα Πηδιά, Φιλολόγος

Η ΣΥΝΑΝΑΓΝΩΣΗ ΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

†13-12-43, Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Θ. ΒΑΛΤΙΝΟΥ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

9. Να αναγνωρίζουν τη δομή και την πλοκή ενός αφηγήματος.

επεισόδια ή σκηνές σε ένα αφηγηματικό κείμενο

12. Να αναγνωρίζουν τον τύπο του αφηγητή (=το πρόσωπο που αφηγείται την ιστορία), τη συμμετοχή του ή μη στην ιστορία που αφηγείται και το ρηματικό πρόσωπο στο οποίο γίνεται η αφήγηση και να κατανοούν τη λειτουργική σημασία των πιο πάνω στο αφήγημα.

εξωδιηγητικός (=αφηγείται την κύρια ιστορία), ομοδιηγητικός (=συμμετέχει στην αφήγησή του), αυτοδιηγητικός (=είναι ο ίδιος πρωταγωνιστής της αφηγούμενης ιστορίας) πρωτοπρόσωπη, δευτεροπρόσωπη, τριτοπρόσωπη αφήγηση

13. Να αναγνωρίζουν το περιεχόμενο της αφήγησης που καθορίζει και τον τύπο της.

αφήγηση γεγονότων ή αφήγηση σκέψεων-συναισθημάτων

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

14. Να διακρίνουν τους κύριους τρόπους εστίασης και απόδοσης του λόγου των προσώπων.

«μηδενική» εστίαση (παντογνώστης αφηγητής, ο αφηγητής γνωρίζει περισσότερα από τους ήρωες), «εσωτερική» εστίαση (ο αφηγητής είναι πρόσωπο ή πρόσωπα του κειμένου με περιορισμένη γνώση), εξωτερική εστίαση (ο αφηγητής λέει/γνωρίζει λιγότερα απ' όσα ξέρουν οι ήρωες)

15. Να αναγνωρίζουν τους αφηγηματικούς τρόπους σε ένα αφηγηματικό κείμενο.

αφήγηση, μονόλογος, περιγραφή, σχόλιο

16. Να κατανοούν τη λειτουργία του χρόνου στην αφήγηση

«χρόνος της ιστορίας» - «χρόνος της αφήγησης»

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

18. Να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους τα ιστορικά γεγονότα επιδρούν στη ζωή των ανθρώπων, διαμορφώνοντας την ατομική/ συλλογική συνείδησή τους.

24. Να κατανοούν την ιστορικότητα των λογοτεχνικών κειμένων και των ιδεών, οι οποίες αποτυπώνονται σε αυτά.

30. Να ευαισθητοποιούνται απέναντι σε κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά κ.ά. προβλήματα, παλαιότερα και σύγχρονα.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

1. το ιστορικό πλαίσιο των λογοτεχνικών έργων: χρόνος, χώρος, ιστορικά γεγονότα, χαρακτήρες, οπτική γωνία,
2. η επίδραση που ασκούν οι ιστορικές εξελίξεις στις πράξεις, τα αισθήματα και τις αντιδράσεις των ηρώων

1. το ιστορικό και γραμματολογικό πλαίσιο των κειμένων
2. τρόποι με τους οποίους η εποχή στην οποία δημιουργούνται τα λογοτεχνικά κείμενα επηρεάζει τη μορφή και το περιεχόμενό τους

σύγχρονα κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά και οι επιπτώσεις τους στην ποιότητα ζωής του ανθρώπου

Ηρωισμός vs αντιηρωική εποχή

Γ. Ιωάννου, «†13-12-43», σ. 275

Πορεία διδασκαλίας

1^η διδακτική
περίοδος

I. Προσανατολισμός- Πρόκληση ενδιαφέροντος

- Σχολιασμός του τίτλου του διηγήματος «†13-12-43».
- Οι μαθητές και οι μαθήτριες προβαίνουν σε υποθέσεις για το περιεχόμενο του κειμένου (ιδεοθύελλα).

II. Παρουσίαση

-Συνοπτική αναφορά στον συγγραφέα-ένταξη του έργου του στο μεταίχμιο της πρώτης και δεύτερης μεταπολεμικής Γενιάς. **[δείκτης 24]**

- Ανάγνωση του εισαγωγικού σημειώματος από έναν/μία μαθητή/τρια.

- Ανάγνωση του κειμένου από τον/την εκπαιδευτικό.

Καλούνται οι μαθητές και οι μαθήτριες στην ολομέλεια:

1. Να εκφράσουν ελεύθερα τις εντυπώσεις και τα συναισθήματά τους και να τα αιτιολογήσουν.

2. Να επιβεβαιώσουν, να αναιρέσουν ή να συμπληρώσουν τις προβλέψεις που έκαναν για το περιεχόμενο του κειμένου.

Πορεία διδασκαλίας

1^η διδακτική
περίοδος

- Οι μαθητές και οι μαθήτριες συνεταιριστικά εντοπίζουν στο κείμενο και καταγράφουν σε φύλλο εργασίας:

1. Το χωροχρονικό πλαίσιο με αναφορές στο κείμενο [δείκτης 16]

2. Τις δύο αντιθετικές σκηνικές ενότητες με βάση τις οποίες δομείται το πεζογράφημα και τα θέματά του. [δείκτης 9]

-III. Αξιολόγηση

1. Καταγράψτε τις ενδείξεις για το ιστορικό γεγονός της εκτέλεσης των 1200 Καλαβρυτινών που υπάρχουν στο κείμενο.

2. Παρουσιάστε και αιτιολογήστε τη στάση του αφηγητή απέναντι στους ντόπιους τουρίστες.

3. Παρουσιάστε εικαστικά σκηνές εμπνευσμένες από το διήγημα (προαιρετική δραστηριότητα).

Λίγα λόγια για τον συγγραφέα

Σπούδασε φιλολογία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο (1947-1950), όπου διετέλεσε και Βοηθός Καθηγητής στην έδρα Αρχαίας Ιστορίας (1954).

Από το 1956 και ως το 1971 εργάστηκε ως φιλόλογος σε διάφορα ιδιωτικά και δημόσια σχολεία της Ελλάδας και στη Βεγγάζη της Λιβύης. Το 1971 μετατέθηκε σε αθηναϊκό Γυμνάσιο και λίγο αργότερα αποσπάστηκε στο Υπουργείο Παιδείας, όπου παρέμεινε ως το τέλος της ζωής του.

Πέθανε στην Αθήνα στις 16 Φεβρουαρίου 1985 από σηψαιμία, μετά από μετεγχειρητική επιπλοκή, σε ηλικία 58 χρόνων. Κηδεύτηκε στη Θεσσαλονίκη.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

για ένα φιλότιμο

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΤΗ

ΜΕΛΟΣ

Τα 22 πεζογραφήματα του Γ. Ιωάννου στη συλλογή αυτή διακρίνονται για τον βιωματικό τους χαρακτήρα.

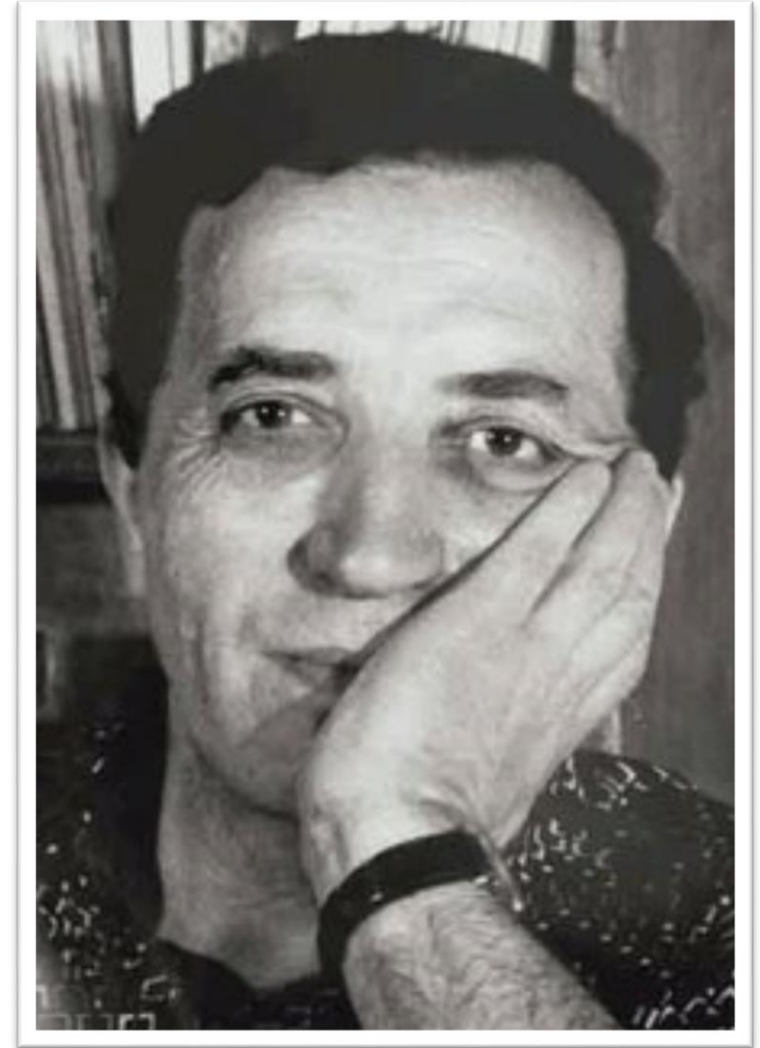
Τα αφηγήματα γράφονται την περίοδο 1961-1964.

Γ. Ιωάννου

Τα κείμενα του Φιλότιμου ο Ιωάννου τα ονομάζει «πεζογραφήματα». Με τον όρο αυτό εννοεί το ευρύτερο και μάλλον άγνωστο από αλλού, είδος, που βρίσκεται μεταξύ δοκιμίου και αφηγήματος και περιλαμβάνει, συχνά σε δυο γραμμές, πυρήνες διηγημάτων ολόκληρων, που παρατίθενται ως παραδείγματα ή διασαφήσεις των γενικότερων λεγομένων του.

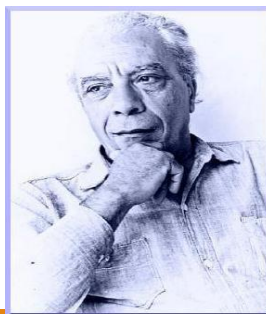
**Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄
Λυκείου, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, ΟΕΔΒ 2008,
σ. 95**

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Ένταξη του συγγραφέα και του έργου του:
στο μεταίχμιο της πρώτης και της δεύτερης
Μεταπολεμικής Γενιάς

Βασικά χαρακτηριστικά της Μεταπολεμικής Πεζογραφίας στο «†13-12-43»:

- α. Βιώματα από τη δεκαετία του '40 και άντληση θεμάτων από την Κατοχή, την Αντίσταση, τον Εμφύλιο Πόλεμο, τη Μετεμφυλιακή Περίοδο.
- β. Ο ρεαλισμός (ωμή πραγματικότητα, αυτοαναφορικότητα - αυτοβιογραφική μέθοδος - βιωματικότητα) και η ρεαλιστική γλώσσα.
- γ. Οι κοινωνικοί και πολιτικοί προβληματισμοί.

Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ - «†13-12-43»

(Τα χρονικά όρια της μεταπολεμικής περιόδου συμβατικά εκτείνονται από το 1945 έως το 1974)

Η βιωματικότητα στα έργα του Γ. Ιωάννου

Ο ίδιος ο Γιώργος Ιωάννου επισημαίνει: «Λέγοντας λοιπόν βιωματική, εννοώ τη λογοτεχνία εκείνη που αντλείται από προσωπικά βιώματα του συγγραφέα [...]. Τα βιώματα πάλι δεν είναι μονάχα εκείνα που προέρχονται από την εμπειρία αλλά και οι φαντασιώσεις και οι ισχυρές πνευματικές καταστάσεις που έχει ζήσει ο άνθρωπος [...]. Ανακουφίζομαι γράφοντας σε πρώτο πρόσωπο. Είναι για μένα κάτι σαν ψυχολογική ανάγκη. Ωστόσο, τα περισσότερα από αυτά που γράφω δεν είναι βιογραφικά και δεν συνέβησαν ακριβώς έτσι, όπως μεταφέρονται στο χαρτί. Άλλωστε, στα πεζογραφήματά μου υποδύομαι και πολλά πρόσωπα που θα ήθελα να είμαι».

Συνέντευξη στη Μ. Θεομού, εφ. *Καθημερινή*, 24 Ιουλίου 1977.

*Το
χωροχρονικό
πλαίσιο με
αναφορές στο
κείμενο*

Δείκτης 16

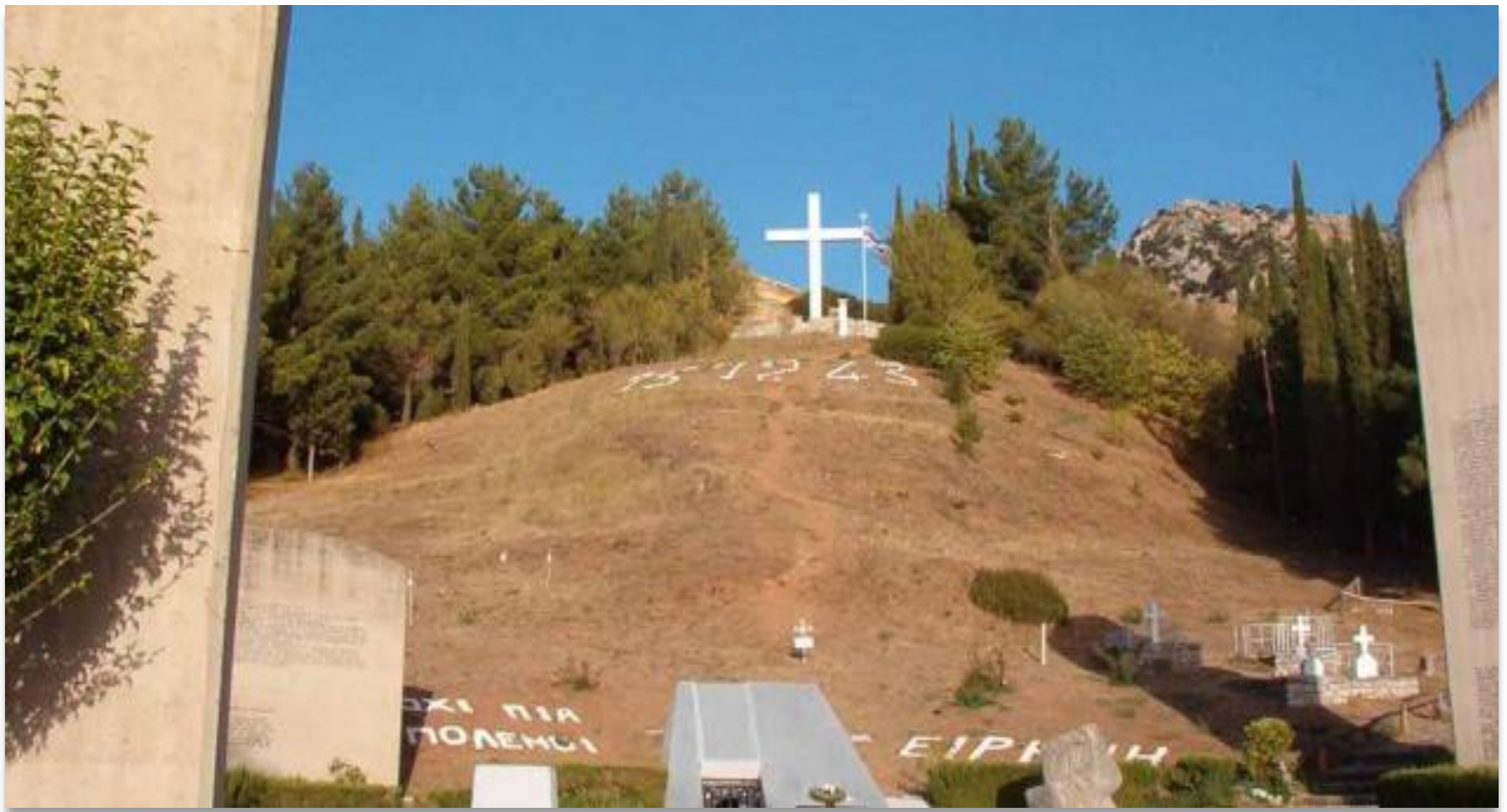
«Το γαρύφαλλο», έργο του ζωγράφου Ρουσέττου Παναγιωτάκη

Ο χώρος

Ο χώρος δεν κατονομάζεται. Αναφέρεται ως τόπος «ομαδικής ειτελέσεως», «τόπος μαρτυρίου», «τόπος ομαδικής ταφής» (σελ. 275)

Ο αναγνώστης τον συμπεραίνει από:

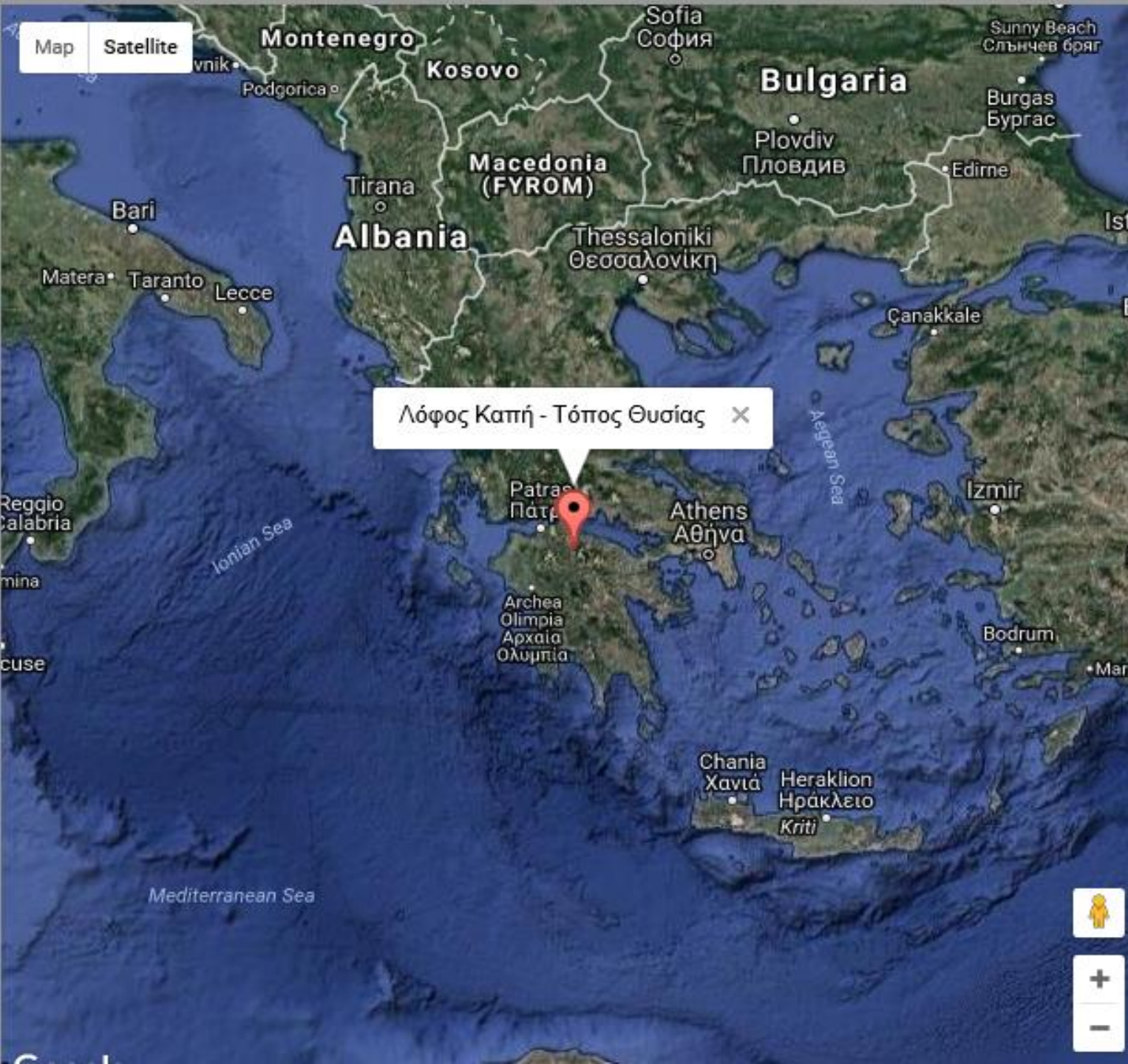
- την περιγραφή του (κάτασπρος σταυρός, γραμμένη με άσπρες πέτρες η ημερομηνία: 13-12-43)
- την αναφορά σε ειτέλεση 1200 ανθρώπων
- το μοιρολόγι που αναφέρεται σε μαστόρους Καλαβρυτινούς
- την ημερομηνία του τίτλου

Πάνω στην κορφή του λόφου έχουν στήσει ένα τεράστιο κάτασπρο σταυρό και παρακάτω, στην πλαγιά, είναι σχηματισμένη, με άσπρες πάλι πέτρες, η ημερομηνία: 13-12-43 (σελ. 276)

*Μαστόροι Καλαβρυτινοί και μαρμαροχτιστάδες,
που πελενάτε μάρμαρα και φτιάχνετε κιβούρια,
φτιάχτε και μένα να καλό, καλύτερο από τ' άλλα ...
(σελ. 276)*

Καλάβρυτα

Ο χρόνος στο «†13-12-43»

Ιστορικό πλαίσιο	Χρόνος Ιστορίας	Χρόνος αφήγησης
Γερμανική Κατοχή (ημέρα εκτέλεσης των 1200 Καλαβρυτινών, μετεμφυλιακή περίοδος μέχρι το 1963)	Τα περιστατικά του αφηγήματος διευθετημένα σε χρονολογική σειρά: από την ημέρα της εκτέλεσης έως την ημέρα της εκταφής των οστών	Τα περιστατικά του αφηγήματος με τη σειρά που διευθετούνται και εμφανίζονται στην αφήγηση: από την επίσκεψη του αφηγητή (1963), πίσω στο 1943 και μετά επάνοδος στο 1963

Οι δύο αντιθετικές σκηνικές ενότητες στις οποίες δομείται το πεζογράφημα και τα θέματά τους [δείκτης 9]

Α' ενότητα

Φτάνω ... καλύτερο από τ' άλλα»:

Η επίσκεψη του αφηγητή στα Καλάβρυτα και η ανακομιδή των οστών του νεαρού θύματος των Γερμανών (ιερότητα χώρου, σεβασμός, θρήνος, συμμετοχή στο πένθος)

Όμως – ιερός περίβολος-μπουλούκι –τουρίστες → Προϊδεασμός

Β' ενότητα

Όμως ένα μπουλούκι ... υποκείμενα:

Η τυπική επίσκεψη μιας ομάδας εκδρομέων και η ανάρμοστη στάση τους

(τυπικότητα, ασέβεια, ιεροσυλία)

«†13-12-43» -
«Ο Παναγιώτης»

Δεύτερη
διδασκτική
περίοδος

I. ΕΞΕΤΑΣΗ

Διόρθωση της κατ' οίκον εργασίας.

II. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

- Προβολή σύντομου αποσπάσματος ταινίας για την εκτέλεση στα Καλάβρυτα. [**δείκτες 18 και 24**]. Οι μαθητές και οι μαθήτριες εντοπίζουν πληροφορίες που φωτίζουν καλύτερα τις ενδείξεις για την εκτέλεση στα Καλάβρυτα.

- Έναρξη συνανάγνωσης των δύο διηγημάτων «†13-12-43» και «Ο Παναγιώτης».

- Συνοπτική αναφορά στον συγγραφέα – ένταξη του κειμένου στη Δεύτερη Μεταπολεμική Γενιά.

- Ανάγνωση του κειμένου από τον/την εκπαιδευτικό.

- Πρώτες ελεύθερες εντυπώσεις και αδρομερής παρουσίαση του περιεχομένου από τους μαθητές και τις μαθήτριες με τη μέθοδο της σκυταλοδρομίας.

«†13-12-43»-
«Ο Παναγιώτης»

Δεύτερη
διδασκτική
περίοδος

- Εκμαίευση συσχετισμών μορφής και περιεχομένου με διαλογική μαιευτική μέθοδο

-Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές και τις μαθήτριες να εισηγηθούν άξονες συνανάγνωσης του διηγήματος με το «πεζογράφημα» του Γ. Ιωάννου, «†13-12-43».

- Με διαλογική μαιευτική μέθοδο ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τους μαθητές και τις μαθήτριες να καταλήξουν στους κοινούς άξονες περιεχομένου τεκμηριωμένα και κειμενοκεντρικά

III. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

1. Αξιολογήστε τη στάση της κοινωνίας απέναντι στους ήρωες των δύο κειμένων. Τεκμηριώστε την απάντησή σας με σχετικά χωρία από το κείμενο. Καταγράψτε την απάντησή σας στον πίνακα, σημείο Α΄, στο φύλλο εργασίας.

2. Εντοπίστε και εξηγήστε δύο τουλάχιστον χαρακτηριστικά της μεταπολεμικής πεζογραφίας σε κάθε κείμενο.

Η εκτέλεση των Καλαβρυτινών

Στα Καλάβρυτα έγινε ένα από τα φρικιαστικότερα ναζιστικά εγκλήματα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Γερμανοί, για να εκδικηθούν τον φόνο δικών τους στρατιωτών από τους αντάρτες της περιοχής, στις 13 Δεκεμβρίου 1943, έκαψαν όλα τα σπίτια, σκότωσαν σχεδόν όλους τους άνδρες (σώθηκαν μόνο 11 από τους 1100 περίπου) κι έκλεισαν τα γυναικόπαιδα στο σχολείο. Έβαλαν φωτιά για να τα κάψουν, τα γλίτωσε όμως ένας Αυστριακός φρουρός που άνοιξε την πόρτα και τα άφησε να φύγουν, πράξη για την οποία εκτελέστηκε. Στον τόπο της εκτέλεσης και του ομαδικού τάφου έχει στηθεί ένας σταυρός ύψους 8 μέτρων και το ρολόι της εκκλησίας είναι από τότε σταματημένο στην ώρα της τραγωδίας: 2.34'.

Παρακολουθήστε με προσοχή!

<https://www.youtube.com/watch?v=95jVGJj3oAc>

Οι υπαινιγμοί στο κείμενο για το ιστορικό γεγονός της εκτέλεσης των 1200 Καλαβρυτινών και οι μαρτυρίες με βάση την ταινία

- Τόπος εκτελέσεως και μαρτυρίου
- Εξάλλου δεν τον είχαν θαμμένο καθόλου βαθιά. Μάλλον γυναίκες θα είχαν φροντίσει για την ταφή του
- Χαριστική βολή
- Οι άλλοι σκότωσαν στρατιώτες του κατακτητή

Καλάβρυτα - «Η εκτέλεση», Τάσου

Το γλυπτό της
«Πετρωμένης Μάννας».
Έργο της γλύπτριας Άννας
Βαφιιά

Σύνθεση με τίτλο
«Όχι πια
πόλεμοι», έργο
του γλύπτη
Νίκου
Δημόπουλου

Δημοτικό
Μουσείο
Καλαβρυτινού
Ολοκαυτώματος

Εξάλλου δεν τον είχαν θαμμένο καθόλου βαθιά. Μάλλον γυναίκες θα είχαν φροντίσει για την ταφή του. (σελ. 275)

«Θρήνος Καλαβρύτων»,
Φωτεινή Παπαδημητρίου

29

«Μάνα Καλαβρυτινή», ελαιογραφία
Αγλαΐα Κυριακοπούλου-Κανελλοπούλου

Γ. Ιωάννου, «†13-12-43» - Θ. Βαλτινός, «Ο Παναγιώτης»:

Συνανάγνωση

Λίγα λόγια για τον συγγραφέα

- Ο Θανάσης Βαλτινός γεννήθηκε στο Καστρί Κυνουρίας το 1932.
- Οικογενειακές μετακινήσεις που συνδέονται με τις δυσκολίες των κατοχικών και μετακατοχικών χρόνων, τον ανάγκασαν να φοιτήσει κατά σειρά στα Γυμνάσια Σπάρτης, Γυθείου και Τρίπολης.
- Το 1950 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου ζει έως σήμερα.
- Σπούδασε κινηματογράφο.
- Το 1984 τιμήθηκε με το βραβείο σεναρίου στο Φεστιβάλ των Καννών για την ταινία του Θ. Αγγελόπουλου «Ταξίδι στα Κύθηρα».
- Το 1990 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος για το βιβλίο: «Στοιχεία για την Δεκαετία του '60».

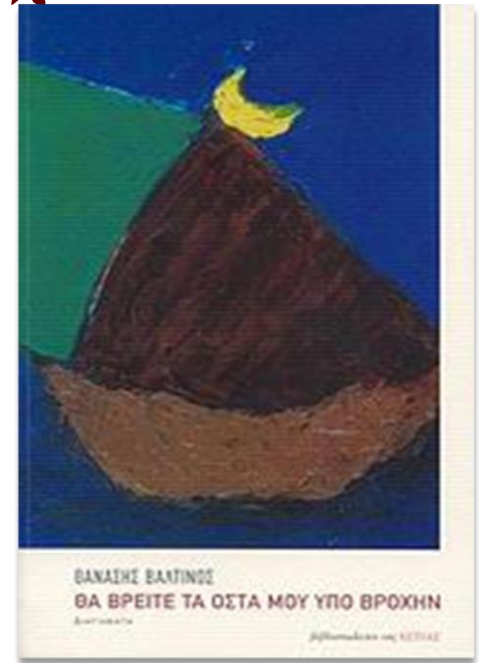
Η συλλογή *Θα βρείτε τα οστά μου υπό βροχήν*

12 διηγήματα: 4 ανέκδοτα,
8 είχαν δημοσιευθεί την
περίοδο 1960-1991

Έκδοση συλλογής: 1992

Η συλλογή *Θα βρείτε τα οστά μου υπό βροχή.*
εκδ. 1992

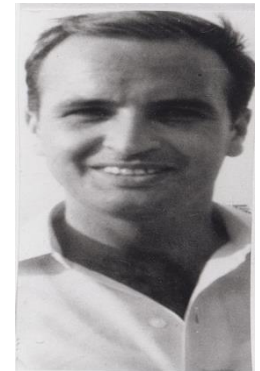
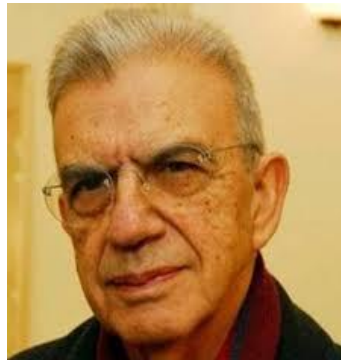

Τα διηγήματα της συλλογής έχουν ως ιστορικό πλαίσιο τη μικρασιατική εκστρατεία, τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τον Εμφύλιο στην Ελλάδα, τη μετανάστευση, τη δικτατορία, τη μεταπολίτευση.

Συνιστούν επιτομή του έργου του Βαλτινού (τον σιελετό του έργου του), είδος μικρολεξικού – θεματικού ευρετηρίου. (Γιάννης Κουβάρας, *Η εποχή*, 30/5/1993, σ. 19)

Β' Μεταπολεμική Γενιά

- Στη δεύτερη μεταπολεμική γενιά ανήκουν οι πεζογράφοι που γεννήθηκαν μετά το 1930 και δεν είχαν, λόγω ηλικίας, ανάμειξη στα γεγονότα και τις συγκρούσεις της δεκαετίας του '40.
- Κοινωνικοί προβληματισμοί (τα πρόσωπα ως θύματα των καταστάσεων), υπαρξιακά θέματα, μοναξιά, περιθωριοποίηση
(*Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ' Λυκείου, Βιβλίο μαθητή, ΙΤΥΕ, ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*)

Θ. Βαλτινός, «Ο Παναγιώτης», σ. 312

Βασικοί σταθμοί της ζωής του Παναγιώτη

- Το 1922, μετά την κατάρρευση του μετώπου στη Μικρά Ασία, αιχμαλωτίζεται από τους Τούρκους.
- Το 1924, με την ανταλλαγή των πληθυσμών, ελευθερώνεται και επιστρέφει στην Ελλάδα.
- Το 1927, στα τέλη της χρονιάς, αρρωσταίνει, λόγω των καιουχιών στα τάγματα εργασίας.
- Το ελληνικό δημόσιο τού αρνείται τη σύνταξη και έτσι ο Παναγιώτης αναγκάζεται να καταφύγει στην επαιτεία, στις ταπεινώσεις και τους εξευτελισμούς.
- Το 1957 συναντιέται με τον αφηγητή, με τον οποίο είναι συγγενείς, ντρέπεται για την κατάντια του.
- Το 1973, γέρος και ανήμπορος, επιστρέφει στο χωριό του και πεθαίνει τον ίδιο χρόνο.

Η πορεία της ζωής του ήρωα

(Γραμμική αφήγηση)

Ηρωισμός- ταπείνωση-μοναξιά

52 χρόνια παρουσιάζονται
συνοπτικά σε τρεις σελίδες
(1922-1973)

ΗΘΕΛΗΜΕΝΗ ΒΡΑΧΥΝΣΗ ΤΗΣ
ΑΦΗΓΗΣΗΣ-ΠΥΚΝΩΣΗ ΧΡΟΝΟΥ

Ιστορικές αναφορές στο
κείμενο- το παρελθόν
του ήρωα

Μάχη στον Σαγγάριο, Αύγουστος 1921

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ 1921
ΜΑΧΗ ΠΡΟ ΤΗΣ ΑΓΚΥΡΑΣ
ΝΙΚΗ ΠΑΡΑ ΤΑΣ ΠΗΓΑΣ ΤΟΥ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ

DE LA GUERRE GRECOTURQUE
COMBAT TERRIBLE DEVANT
DEFAITE DES TURCS PRES DES SOURCES

Ιστορικές αναφορές στο
κείμενο- το παρελθόν του
ήρωα

Η IX Μεραρχία διασχίζει την
Αλμυρά Έρημο

Αύγουστος 1921

Ιστορικές αναφορές στο
κείμενο- το παρελθόν
του ήρωα

Τάγματα εργασίας (Αμελέ Ταμπουρού)

Στα τάγματα εργασίας πέθαναν περίπου 250.000 Έλληνες

Βασιλός θεματιός
άξονας
συνανάγνωσης

«†13-12-43»- «Ο Παναγιώτης»

Ο παραγωνισμός των
ηρώων
από το κράτος και την
κοινωνία

Προσφορά στην πατρίδα

«†13-12-43»

Η εκτέλεση των 1200
Καλαβρυτινών
Η εκτέλεση του
δεκαεξάχρονου αγοριού

«Ο Παναγιώτης»

Ο Παναγιώτης πολέμησε
στη Μικρασιατική
Εκστρατεία

«†13-12-43» -

«Ο Παναγιώτης»

Τρίτη
διδασκτική
περίοδος

I. ΕΞΕΤΑΣΗ

Διόρθωση της κατ' οίκον εργασίας.

II. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

- Δίνεται χρόνος στους μαθητές και τις μαθήτριες να συμπληρώσουν και τον υπόλοιπο συγκριτικό πίνακα στο φύλλο εργασίας (συνεταιριστικά ή ομαδικά) για **τα ρηματικά πρόσωπα και τον τύπο του αφηγητή [δείκτης 12] και τους αφηγηματικούς τρόπους [δείκτης 15]** και καταλήγουν σε συμπεράσματα για το είδος εστίασης και αφήγησης με βάση το περιεχόμενο. **[δείκτες 13 και 14]**.

-Ο/Η εκπαιδευτικός υπενθυμίζει τη σημασία των λογοτεχνικών όρων στην περίπτωση που οι μαθητές/τριες δεν τους θυμούνται.

-Ο/Η εκπαιδευτικός συντονίζει συζήτηση στην ολομέλεια με βάση τις απαντήσεις των μαθητών και των μαθητριών.

«†13-12-43» -

«Ο Παναγιώτης»

Τρίτη
διδασκτική
περίοδος

- Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός συντονίζει συζήτηση για τον βασικό κοινό άξονα συνανάγνωσης των δύο κειμένων, ηρωισμός vs αντιηρωική εποχή, σε σχέση με τη σύγχρονη εποχή και διαχρονικά (π.χ. ταυτοποίηση των οστών των Κυπρίων που σκοτώθηκαν κατά την τουρκική εισβολή, ο απαιτούμενος σεβασμός στους αρχαιολογικούς χώρους, στην ιστορία και την παράδοση, η σημασία της ενσυναίσθησης σε σχέση με το παρόν και το ιστορικό παρελθόν κ.λπ.). Σχολιάζεται, επίσης, ο ρόλος του ενεργού δημοκρατικού πολίτη σε σχέση και με τη στάση που τηρεί στο τέλος ο αφηγητής στο «†13/12/43» και ο αφηγητής απέναντι στον Παναγιώτη.

- Ο/Η εκπαιδευτικός ενισχύει τις απόψεις των μαθητών και των μαθητριών με κείμενα από άλλους συγγραφείς, αφού εξηγήσει πρώτα τα συμφραζόμενά τους.

Ο παραγκωνισμός των ηρώων

†13-12-43

- ◊ α. βέβηλη στάση των ντόπιων τουριστών απέναντι στην εκταφή των οστών και τον αγώνα του ΕΑΜ
- ◊ β. στάση του κράτους απέναντι στους αγωνιστές,
- ◊ γ. τελική στάση του αφηγητή

Ο Παναγιώτης

- ◊ στάση της κοινωνίας: η γειτόνισσα τον λυπήθηκε, οι φορτηγατζήδες τον χρησιμοποιούν για να σπάνε πλάκα, τα αλάνια τον πείραζαν
- ◊ στάση του κράτους: του αρνήθηκε τη σύνταξη με αποτέλεσμα να γίνει επαίτης

Ερωτήσεις διερεύνησης στο φύλλο εργασίας:

1. Σχολιάστε τη στάση και τα συναισθήματα των αφηγητών απέναντι στους ήρωες και τεκμηριώστε τις απαντήσεις σας με χωρία από τα κείμενα (σημείο Β στον πίνακα).

2. Με βάση τα χωρία που εντοπίσατε, γράψετε τα ρηματικά πρόσωπα τις βασικές αφηγηματικές τεχνικές και τον τρόπο εστίασης σε κάθε κείμενο. Ποια είναι η λειτουργία τους στο κείμενο (σημεία Γ και Δ και Ε στον πίνακα);

Ολομέλεια - συνεταιριστικά - ομαδικά

**Δείκτες
15 και 12**

Ηρωισμός vs αντιηρωική εποχή

†13-12-43

- *Στάση του κράτους*

Δεν αναγνωρίζει τη θυσία των νεκρών:

- *Ελεεινό κενοτάφιο*

- *Ήταν και κάποιος με στολή μαζί τους*

Ο Παναγιώτης

- *Στάση του κράτους απέναντι στον Παναγιώτη*

- *Δεν αναγνωρίζει την προσφορά του Παναγιώτη προς την πατρίδα του:*

- *Το κράτος αρνήθηκε να του δώσει σύνταξη*

Τα συναισθήματα του αφηγητή

- α. ψυχική ταραχή και πόνο (ποτέ μου δεν ταραχτήκα και δεν έκλαψα τόσο)
- β. επιθυμεί να ταυτιστεί με το νεκρό αγόρι (Και τώρα ... έτσι ένιωθα)
- γ. θρησκευτική ευλάβεια (ευλαβικά, μαρτύρησε, θα είχε αγιάσει, προσκυνήσω, ιερός περίβολος)
- δ. συμμετέχει στο πένθος και αποτίει τιμή στον νεκρό (Μαστόροι ... από τ' άλλα)
- ε. μειονεξία, ενοχή και ντροπή απέναντι στο νεκρό αγόρι (άνθρωποςκαίει)
- στ. Ταύτιση με τους συγγενείς
- ζ. Επιθυμία για εξαγνισμό (τελευταία παράγραφος)

- Τα συναισθήματα του αφηγητή

Θαυμασμός και συμπάθεια για τον ήρωά του, για την εσωτερική δύναμη και ανωτερότητα που αποπνέει από την αρχή μέχρι το τέλος του διηγήματος (... η μορφή του εξακολουθούσε να διατηρεί κάτι αρχαγγελικό, ίσως και να το γλένταγε και ο ίδιος)

- Αφηγηματικές τεχνικές

α. Πρωτοπρόσωπη αφήγηση- ά ενικό πρόσωπο:

βιωματιότητα, εξομολογητική διάθεση, αμεσότητα

β. Πρωτοπρόσωπη αφήγηση -ά πληθυντικό πρόσωπο

Συναισθηματική ταύτιση του αφηγητή με τα αδέρφια του αγοριού

-Ομοδιηγητικός αφηγητής, εσωτερική εστίαση

Τα συναισθήματα παρουσιάζονται σε ένταση και βάθος μέσω της αφήγησης, της συνειρμικής αφήγησης, των σχολίων, της περιγραφής, του μονολόγου

Αφηγηματικές τεχνικές

-Τριτοπρόσωπη αφήγηση: ο αφηγητής είναι αμέτοχος στην εξέλιξη της αφηγηματικής δράσης με εξαίρεση στο τέλος του αφηγήματος, όπου υπάρχει πρωτοπρόσωπη αφήγηση

-Φαινομενική αποσυναισθηματοποίηση, ο αφηγητής είναι συγκρατημένα δραματοποιημένος

Είδος αφήγησης με βάση το περιεχόμενο

Αφήγηση γεγονότων, σιέψεων και συναισθημάτων

Είδος αφήγησης με βάση το περιεχόμενο

Αφήγηση γεγονότων

Ύφος

Φορτισμένο συγκινησιακά-ειρωνικό

Ύφος

Αποστασιοποιημένο ύφος ενός χρονικού με ψήγματα συγκαλυμμένων συναισθημάτων, ειρωνικό

ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ

- Ποια είναι η δική μας στάση, όταν επισκεπτόμαστε μνημεία ηρώων;
- Ποια είναι η δική μας στάση, όσον αφορά στην αναγνώριση της θυσίας των ηρώων;
- Ποια είναι η στάση του κράτους;

Ταυτοποίηση οστών Κυπρίων αγνοουμένων

Διαχρονική/διακειμενική προσέγγιση του θέματος

«Και οι αγωνισταί και χήρες των σκοτωμένων και ορφανά παιδιά τους, και εκείνοι οπού θυσιάζουν τους δικούς τους σ' τα δεινά της πατρίδος, ας **γνεζερούν*** εις τους δρόμους ξυπόλυτοι και ταλαιπωρημένοι και ας λένε ψωμάκι»

* γνεζερώ: πηγαινοέρχομαι, τριγυρίζω

Απομνημονεύματα, Μακρυγιάννη

Μαντώ Μαυρογένους

Ανιδιοτελής προσφορά
προς την πατρίδα

Να μιλήσω για ήρωες να μιλήσω για ήρωες : ο Μιχάλης
που έφυγε μ' ανοιχτές πληγές απ' το νοσοκομείο
ίσως μιλούσε για ήρωες όταν, τη νύχτα εκείνη
που έσερνε το ποδάρι του μες στη συσκοτισμένη πολιτεία,
ούρλιαζε ψηλαφώντας τον πόνο μας, «Στα σκοτεινά
πηγαίνουμε, στα σκοτεινά προχωρούμε...»
Οι ήρωες προχωρούν στα σκοτεινά.

Λίγες οι νύχτες με φεγγάρι που μ' αρέσουν.

Cava del Tirreni, 5 Οκτωβρίου '44

«Ο τελευταίος σταθμός», Γ. Σεφέρη

Ο στίχος βρίσκεται στο ποίημα του Γ. Σεφέρη «Ο τελευταίος σταθμός» ένα από τα θέματα του οποίου είναι η φθορά και η κατάντια του ανθρώπου στους πολέμους. Εξαιρεση στη φθορά των ανθρώπων και των κυβερνήσεων αποτελεί ο Μιχάλης, ένας γνήσιος ήρωας .

Οι ήρωες προχωρούν στα σκοτεινά, γιατί δεν θυσιάζονται προσδοκώντας το κέρδος. Οι αγώνες τους γίνονται χωρίς ανταλλάγματα και πολλές φορές δεν δικαιώνονται.

Ημερίδα «Θέματα Διδακτικής της Λογοτεχνίας Γ' Λυκείου»

Αίθουσα Ιεράς Μητρόπολης Λεμεσού

Σάββατο, 4 Μαρτίου 2017

Διδακτική Πρόταση

Γιώργου Ιωάννου, «†13-12-43» – Θανάση Βαλτινού, «Ο Παναγιώτης»

Η συνανάγνωση ως λειτουργικό μέρος της πορείας διδασκαλίας

Εισηγήτρια: Έλενα Πηδιά, Φιλολόγος